

Det Kongelige Barne- og Likestillingsdepartementet
Postboks 8036 Dep

0030 OSLO

Ávjovárgeaidnu 50
9730 Kárášjohka/Karasjok
Telefovndna +47 78 47 40 00
Telefáksa +47 78 47 40 90
samediggi@samediggi.no
www.samediggi.no
NO 974 760 347

ÁŠŠEMEANNUDEADDJI/SAKSBEHANDLER
Roy Amundsen, +47 78 47 41 47
roy.amundsen@samediggi.no

DIN ČUJ./DERES REF.
200902447-/ELR

MIN ČUJ./VÁR REF.
09/3422 - 2
Almmut go válddát oktavuoda/
Oppgis ved henvendelse

BEAIVI/DATO
14.01.2010

Høring - NOU 2009: 14 Et helhetlig diskrimineringsvern

Det vises til høringsbrev av 29.06.2009. Herved oversendes Sametingets høringsuttalelse til NOU 2009: 14 Et helhetlig diskrimineringsvern.

For Sametinget er vern mot diskriminering en grunnleggende forutsetning for utvikling av det samiske samfunnet. Alle samer skal føle seg trygge på sin egen identitet og være stolte av sin egen kultur. Å være same skal ikke være noe man helst ønsker å skjule.

I de siste tiårene har vi sett en endring av samepolitikken som føres av norske myndigheter. Gjennom Grunnlovens § 110a og etableringen av et folkevalgt Sameting har staten Norge lagt til rette for at den samiske befolkningen kan utvikle politikken på egne premisser. Det er blitt slått fast at den norske staten er grunnlagt på territoriet til to folk – nordmenn og samer. Norge har ratifisert ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater og dermed akseptert at samene er et urfolk med krav om spesielt vern av rettigheter.

Den endrede samepolitikken har ført til bedre holdninger overfor samisk språk og kultur. Men fremdeles er det mangel på kunnskap når Sametinget skal legge fram saker for norske myndigheter. Ofte må det gis informasjon om grunnleggende forhold om samisk kultur og samfunnsliv, kunnskaper Sametinget i utgangspunktet forventer at norske politikere og ansatte i forvaltningen har. Uten en slik basisinformasjon blir det vanskelig å få forståelse for de problemstillingene som skal tas opp med myndighetene.

Slik Sametinget ser det må rammene legges bedre til rette for å oppnå en likeverdighet mellom det samiske folket og majoritetsbefolkningen for øvrig. Som statsborgere i Norge skal samene ha de samme rettighetene som den norske befolkningen. Men det blir ikke likeverdighet når det ikke legges til rette for de språklige og kulturelle forskjellene som eksisterer. Dette kan være retten til å bruke sitt eget morsmål i kontakten med helsevesenet, tolking av rettsmøter eller tilpasning av undervisningen til samiske forhold. Ofte argumenteres det fra myndighetenes side med at slike tiltak for den samiske befolkningen blir for ressurskrevende å gjennomføre. Dette er en strukturell diskriminering av den samiske befolkningen.

Den samiske kulturen har fått langt bedre vilkår i de senere år. Mange samer ser verdien av å ta vare på sin egen kultur og ønsker å føre språket og tradisjonene videre til neste generasjon. Vi ser også at den norske majoritetsbefolkningen viser en større interesse for den samiske kulturen og ønsker å lære mer om den.

Men vi ser fremdeles at den samiske befolkningen blir omtalt med betegnelser som av mange oppfattes som negative. Disse betegnelsene blir også brukt av den samiske befolkningen selv, ofte i en sammenheng for å omtale samer fra andre områder. Det er uenighet om hvor stor toleranse man skal ha i denne sammenhengen og hvor grensene skal gå for hvilke uttrykk som kan aksepteres. Sametinget mener at man skal omtale hverandre med respekt og man skal ikke bruke uttrykk som kan oppfattes negativt.

Gjennom media har det kommet fram at samiske barn utsettes for grov mobbing. Sametinget tar klar avstand fra mobbing, og vil arbeide for at det utvikles holdninger og verdier som bidrar til en trygg oppvekst for samiske barn.

Debattssidene på internett er også blitt en arena for rasistiske kommentarer, der redaktørene må slette kommentarer som har upassende innhold. Dette forteller at Norge fremdeles er et samfunn med rasistiske strømninger i befolkningen. Det er ikke akseptabelt at diskusjoner om samiske saker lett utvikler seg til å få et rasistisk innhold. Sametinget ser med bekymring på denne utviklingen og vil arbeide for å få til en positiv dialog mellom samer og den øvrige befolkningen i Norge.

I det samiske samfunnet må det arbeides for å bedre holdninger til forskjelligheter. Mange lesbiske og homofile tør ikke å være åpne om sin legning. Slike fordommer skyldes mangel på kunnskap. Sametinget har tatt tak i disse problemstillingene og går foran i arbeidet for å skape større aksept og toleranse for ulike seksuelle legninger.

Kommentarer til lovforslaget

Eksemplene ovenfor viser at det er behov for et lovverk som verner den enkelte same mot diskriminering og som gjør at det kan prøves for domsstolen.

Sametinget har valgt å kommentere følgende punkter i forslaget fra diskrimineringslovutvalget:

1. En samlet diskrimineringslov mv.

§ 1 Formål

Sametinget arbeider ut fra den erkjennelsen at staten Norge er grunnlagt på territoriet til to folk, samer og nordmenn. Dette er også noe Regjeringen legger til grunn i sin politikk.

Begge folk har den samme rett og de samme krav til å utvikle sin kultur og sitt språk. Våre rettigheter som samer, folk og urfolk er bærebjelkene i vår overordnede politikk og i våre visjoner for samiske samfunn. Vårt mål har vært å utvikle verdier som likeverd, likestilling, solidaritet og fredelig sameksistens mellom folk. Formålet er å motvirke negativ diskriminering og å oppnå reell likebehandling.

Samepolitikk handler om likestillingspolitikk. Samepolitikken og likestillingspolitikken bygger i stor grad på den samme ideologien der målet er likeverdighet av to eller flere i utgangspunktet likestilte parter. Det kan være samer eller nordmenn, menn eller kvinner, unge eller eldre, homofile eller heterofile. Samepolitikken skal ta hensyn til og involvere alle parter. (Sametingets handlingsplan for likestilling, vedtatt 27.11.08).

Sametinget gir derfor sin tilslutning til forslag til formålsparagraf.

§ 4 Forbud mot diskriminering

Det er sjelden at man opplever at samer utsettes for en direkte diskriminering med utgangspunkt i lover og regler. Likevel ser man ofte at det gjøres en indirekte forskjellsbehandling ved at det ikke tas hensyn til de spesielle behovene samene som folk har, eksempelvis retten til å bruke sitt eget morsmål i offentlige sammenhenger.

Sametinget er positiv til at forbudet mot diskriminering på grunn av etnisitet videreføres i den nye loven og samles i samme lov som forbud mot andre former for diskriminering.

§ 5 Unntak for saklig forskjellsbehandling

Slik det går fram av utredningen kan det i enkelte tilfeller gjøres unntak for saklig forskjellsbehandling for å nå formålet med loven. Eksempler her kan være at et legges vekt på kunnskaper om samiske samfunnsforhold og i samisk språk for søkere til stillinger i Sametingets administrasjon og kravet om kunnskaper i samisk språk, kultur og samfunnsliv og krav om kunnskaper i samisk språk for å kunne studere ved Sámi allaskuvla/Sámi University College.

Sametinget er positiv til at unntaket for saklig forskjellsbehandling (§ 4 første ledd i Lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. (diskrimineringsloven) videreføres i § 5, første ledd i den nye loven.

§ 13 Adgang til positiv særbehandling

Positiv særbehandling er et virkemiddel som kan brukes for å kompensere for at en gruppe er underrepresentert i samfunnets beslutningsorganer. Positiv særbehandling som bidrar til å fremme lovens formål skal ikke anses som diskriminering. Sametinget er positiv til at adgangen til positiv særbehandling (§ 8 i diskrimineringsloven) videreføres i § 13 i den nye loven. Sametinget mener også at særbehandlingen skal opphøre når formålet med den er oppnådd. Sametinget vil likevel understreke at et permanent Sameting ikke står i strid med rasediskrimineringskonvensjonen, og derfor ikke kan kreves opphevet i medhold av denne.

Sametinget arbeider for å oppnå samisk representasjon i offentlige styrever, råd og utvalg. Dette gjøres for å sikre at de samiske interessene ivaretas på en best mulig måte. Vi registrerer at utvalget ikke foreslår å lovfeste bred representasjon i offentlige styrever, råd og utvalg. Sametinget er ikke enig i utvalgets begrunnelse om at vil være vanskelig å regulere en slik bestemmelse når det gjelder samisk representasjon. Utvalget bruker samme argumentasjon som Sametinget blir møtt med fra myndighetenes side når det hevdes at tiltak for den samiske befolkningen blir for ressurskrevende å gjennomføre.

§ 15 Kjønnrepresentasjon i offentlige utvalg mv.

For Sametinget er det viktig å ha fokus på lik kjønnsrepresentasjon i styrever og verv på alle nivå i det samiske samfunnet. Lik medvirkning der politiske beslutningsprosesser iverksettes er ønskelig både ut fra et rettferdighetssyn og ut fra et ønske om å kunne utnytte menneskelige ressurser på best mulig måte. Sametinget har som politikk at det skal være lik kjønnsrepresentasjon ved oppnevninger til styrever, råd og utvalg. Sametinget har satt som krav at hvert kjønn skal være representert med minst 40 prosent blant de foreslåtte kandidatene på hver liste til sametingsvalget.

Sametinget slutter seg til lovforslaget om kjønnsrepresentasjon i offentlige utvalg.

2. Tilleggsprotokoll nr. 12 til Den Europeiske Menneskerettighetskonvensjon

Sametinget er enig med utvalget mindretall om ratifisering av Tilleggsprotokoll nr. 12 til Den Europeiske Menneskerettighetskonvensjon. Vi anser at dette er et viktig steg i riktig retning når det gjelder et generelt vern mot diskriminering. Dette er også en positiv utvikling for menneskerettighetenes stilling i norsk rett.

3. Grunnlovsfesting av ikke-diskrimineringsprinsippet

Sametinget er positiv til en grunnlovsfesting av ikke-diskrimineringsprinsippet. Sametinget er enig i utvalgets vurderinger om at Grunnlovens symbolverdi er så viktig at dette prinsippet må grunnlovsfestes.

Konklusjon

Sametinget er fornøyd med arbeidet til for å styrke diskrimineringsvernet i norsk lovgivning. Vern mot diskriminering er en grunnleggende rettighet i vårt samfunn, og det er derfor viktig å gi denne retten grunnlovsbeskyttelse. Samene som urfolk mener seg berørt av et diskrimineringsvern i norsk lovgivning. Samene som en minoritetsbefolkning i Norge er avhengig av beskyttelse for sin rett til å kunne utøve sin kultur, samfunnsliv og sitt språk. Dette er allerede vernet i Grunnloven, og en grunnlovsfesting av ikke-diskrimineringsprinsippet er i tråd med dette.

Sametinget ser behovet for at utvalget burde ha vurdert behovet for aktive virkemidler for å sikre samisk representasjon i offentlige styrever, råd og utvalg. Dette er noe Sametinget vil arbeide videre med i dialog med sentrale myndigheter.

En ratifisering av Tilleggsprotokoll nr. 12 til Den Europeiske Menneskerettighetskonvensjon vil gi enkeltindivid anledning til å fremme sak for Den europeiske menneskerettsdomstolen. Sametinget mener at dette ville gi et sterkere vern for enkeltindividet og støtter utvalgets mindretalls forslag. Vi anser at dette er et viktig steg i riktig retning når det gjelder et generelt vern mot diskriminering.

Det kan bli aktuelt å be om konsultasjoner, og Sametinget ber derfor i henhold til prosedyrer for konsultasjoner mellom Sametinget og statlige myndigheter om full informasjon om sakens videre gang.

Med hilsen

Hege Fjellheim Sarre
underdirektør

Roy Amundsen
rådgiver